

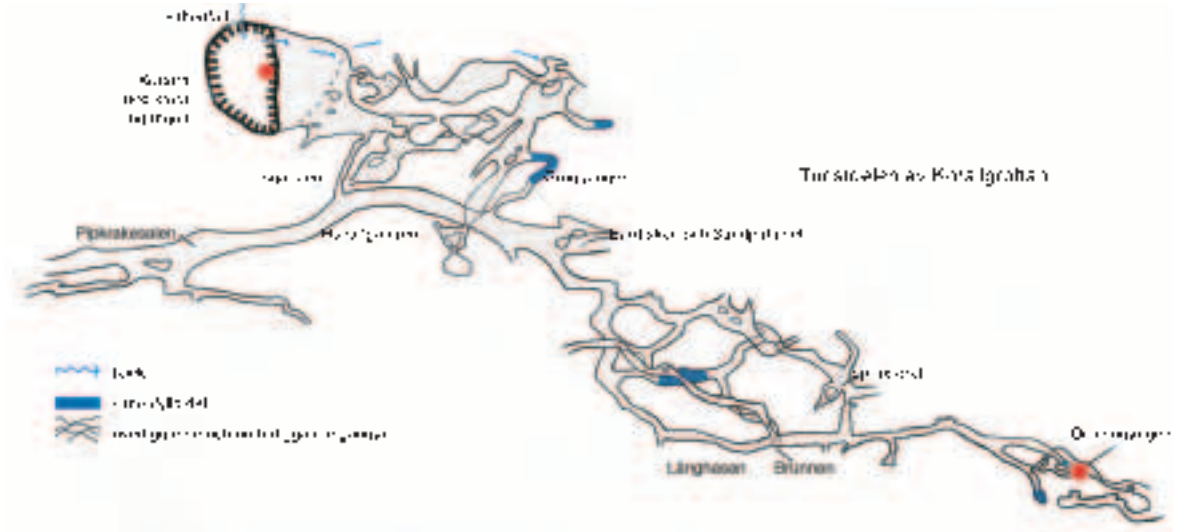
Bjurälven & Korallgrottan

Naturskönt i norra Jämtland

Bjurälven

Korallgrottan

Naturlig upptäckarlust

Trots all teknisk utveckling har det egentligen inte hänt så mycket med oss människor sedan stenåldern. Våra kroppar måste få röra på sig och tankarna behöver ibland få flyga fritt för att vi ska må bra. Vi bär på gener för att leva i naturen. När vi andas frisk luft och hör bäcken porla fylls vi av kraft och inspiration.

Ofta finns mycket av det vi söker i våra hemmarker. Men när lusten kommer att söka sig bortom den egna, välbekanta horisonten och uppleva något nytt, vackert, spännande och helt unikt då finns de två naturreservaten i nordligaste Jämtland – Bjurälven och Korallgrottan.

Bjurälven är ett av landets mest säregna naturområden, med mängder av intressanta geologiska fenomen och rik blomsterprakt. Naturupplevelsen kan förgyllas av chansen att få se en bäver eller något annat djur. Korallgrottan, Sveriges längsta grotta, är en utmaning och en sällsam upplevelse. Tillsammans med en guide kan vi uppleva det stora grottäventyret.

Den stora kollisionen

Historien börjar för flera hundra miljoner år sedan i ett tropiskt hav nära ekvatorn, där den kontinentalplatta som Skandinavien ligger på då befann sig. På andra sidan havet låg den amerikanska plattan. På havsbotten mellan kontinenterna samlades lager av sand och lera som flutit med floderna. Dessa havssediment hårdnade med tiden till sandsten, kalksten och lerskiffer.

För 400 miljoner år sedan krockade kontinentalplattorna med varandra. Kollisionen pågick i flera miljoner år, havsbotten veckades och trycktes in över urberget i stora sjök – skollor. Fjällen är rester av dessa skollor.

När den översta skollan pressades upp ställde sig ett kalkstenslager på kant och lade sig som en smal kalkstensstrimma i norra Jämtland.

Det är grunden till ett av de mest spännande naturområdena i Sverige.

Här finns också fjällkedjans lägsta pass. Klimatet påverkas därför i hög grad av Atlanten. Det innebär ofta milda vintrar och mycket nederbörd, oavsett årstid.

Nederbörd är ju vatten i olika former. I vatten finns alltid små mängder kolsyra. Kolsyra fräter på kalksten, berg vittrar, sprickor vidgas och hål blir större och större. Marken blir som en schweizerost – full med grottor och underjordiska gångar – ett karstområde bildas.

Kalkberggrunden, klimatet och nederbörden ger dessutom förutsättningar för en frodig och artrik flora.

Bjurälven – ett unikt naturreservat

I ungefär tre kilometer rinner Bjurälven fram över det 150–200 meter breda stråket av kalksten som trycktes upp ur det tropiska havet. Bjurälvsalken är nästan ren kalk och färgen varierar från vit till blågrå.

Kalkberggrunden har under miljoner år urholkats av rinnande vatten och dalgången har blivit ett spännande karstområde. Karst är ett slovenskt ord och benämningen på den naturtyp, med underjordiska vattendrag och grottsystem, som finns längs Bjurälven.

Karstområdet är unikt i Sverige och främsta orsaken till att länsstyrelsen i Jämtlands län 1982 bildade det 23 kvadratkilometer stora naturreservatet. Den artrika floran, det stora myrkomplexet vid Bjurälvens mynning, djurlivet och de kulturhistoriska värdena vid gården Leipikvattnet bidrog också till beslutet.

Länsstyrelsen vill att vi alla ska kunna besöka området utan att de värdefulla natur- och kulturmiljöerna förstörs. Man har lagt spänger över känsliga myrpartier, byggt trappor i den kuperade terrängen i karstområdet och en raststuga där Bjurälven möter Lillälven. Man har också ställt i ordning eldstäder på några platser vid den markerade stigen genom området. På dessa platser får vi göra upp eld, ingen annanstans. Länsstyrelsens personal ser till att det finns ved, vi får inte bryta kvistar varken från levande eller döda träd. Reglerna är till för att andra efter oss också ska få uppleva det säregna naturområdet. Därför får vi inte heller plocka vare sig vegetation eller stenar i naturreservatet.

Smörboll

Gården Leipikvattnet

Där Bjurälven mynnar i sjön Leipikvattnet breder ett delta ut sig, ett myrlandskap med kärr och mossar. Möjligheten att slå proteinrikt starrhö var förr en förutsättning för jordbruk i fjälltrakterna.

De gröna starrkärren på Storflon, som deltalandskapet kallas, var en anledning till att en gård byggdes vid Leipikvattnet i slutet av 1830-talet. Starrslåttern och de utmärkta betesmarkerna gjorde att familjen på gården kunde ha sex mjölkkor, tjur, tre–fyra ungdjur, 10–12 får samt häst.

Av fårullen spann man garn och vävde tyg som tovades till vadmal. Ända in på 1900-talet tillverkade man själv sina kläder. Av mjölken gjordes smör, ost och mese. I slutet av varje sommar brukade normän komma med kaffe och tobak som de bytte mot sommarens smörproduktion. På 1860-talet fick

man drygt 100 kr i varor eller pengar för knappt 100 kg smör.

Det var svårt att få kornet att växa på gården, därför var det vanligt att man saknade mjöl. Tillgången på småvilt var däremot god. Man snarade ripor, orrar, järpar och harar. Ripbröst torkades och användes i stället för bröd.

Fisk var viktig mat och familjen hade nästan alltid några nät i sjön. Än idag är det gott om öring och röding i sjön. Löser vi fiskekort så är vi välkomna att pröva fiskelyckan både sommar och vinter.

Gården brukas fortfarande. På ängarna skördas hö och får går på bete, därför får vi inte campa här, och av hänsyn till både vilda och tama djur ska vår hund alltid vara kopplad.

Vandring till Bjurälven

Det är under barmarkssäsongen karstområdet ska besökas. Försommaren har sin tjusning, med vårblommor och fågelsång. I september sprakar dalgången i höstens alla färger och myggen är borta. Men den här gången väljer vi att göra heldagsturen i slutet av juli, när blomsterprakten är som störst.

Vi ska gå till Bjurälvgrottan, en tur på 12 kilometer. Det spelar ingen roll om det blir sent innan vi är tillbaka. Sommarnatten är ljus så vandringen får ta den tid den tar.

Vi lämnar parkeringsplatsen och följer stigen över ängarna. Vid skogskanten blommar fortfarande smörbollar, eller pluppen som den kallas i Frostviken. Att blomman trivs här visar att marken är näringsrik.

Där stigen viker av in i skogen bär det brant uppför. Här fungerar sydslutningen som en drivbänk och vi hittar flera olika arter ormbunkar. Ekbräken är bara 10–30 cm hög, späd och skir. Hultbräken är inte mycket större, men kraftigare och det sista bladparet är alltid bakåtvikt. Örnbräken kan bli en meter hög, men störst av alla är strutbräken som kan bli ända upp till två meter.

Från Leipikvattnet till raststugan är det lättvandrat. Det är härligt att andas den friska luften och att ha tid att stanna och titta på sådant som verkar spännande.

Blomsterprakt längs stigen

När vi har kommit upp för backen står granskogen tät och i mossan trivs den ljusskygga, lilla ögonpyrolan. Släktingen klotpyrola växer där det är glesare mellan träden.

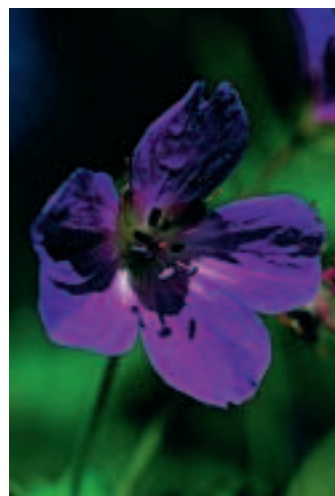
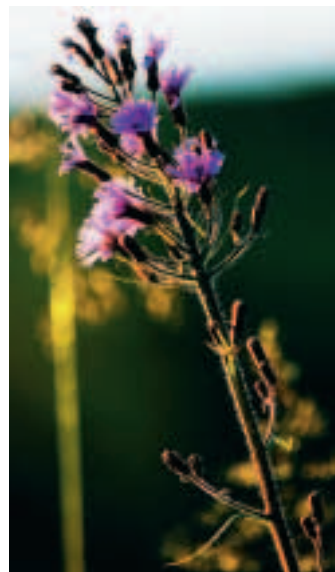
Här och var finns gläntor med björkar. I en fuktig björkdunge ser vi vitsippranunkel. Den är lite lik en vitsippa, fast den kan bli över en meter hög. Den är släkt med smörblommor och smörbollar och blommar egentligen som finast lite tidigare på sommaren. Nu är det mest tolta och nordisk stormhatt som trängs med skogsnävan, eller midsommarblomster, som den också kallas.

Eftersom marken här är kalkrik har vi chans att se flera olika orkidéer, Jungfru Marie nycklar finns överallt i hela färgskalan från vita till mörkt violetta. Har vi ögonen med oss kan vi också hitta brudsporre, grönyxne, spindelblomster och korallrot.

Vi har knappt gått halvvägs till raststugan ändå har vi redan sett många olika växter. Ett bra sätt att lära sig blommors namn är att välja ut några arter och sedan repetera deras namn varje gång man ser dem. Hönsbär kan vi repetera längs vår vandring. På en del ställen breder hela mattor ut sig.

Spången är såphal när den är blöt. Det är långt till läkare om någon skulle halka och göra sig illa, så vi går försiktigt.

Över: Torta. Under: Skogsnäva

Köttätare på myren

Plötsligt hörs ett mjukt jamande. Något rör sig i en av granarna. Vi ser skymten av en roströd fågelstjärt i det täta grenverket och hör det jamande lätet igen. Strax kommer ytterligare en nyfiken fågel glidande mellan träden och slår sig ner på en gren över våra huvuden. Det är lavskrikorna, de norrländska gammelskogarnas karakteristiska invånare, som hälsar oss välkomna.

Vid en bäck med kristallklart vatten släcker vi törsten och så småningom kommer vi till Sileshårsmyren. Den här tiden på året är myren mer eller mindre täckt av köttätande sileshår. Vi riskerar inte våra liv när vi kliver ut på myren. Sileshåren nöjer sig med betydligt mindre byten. Små insekter fastnar i droppar av klippig vätska på bladens rörliga körtelhår. Insekterna smälter och växten suger i sig näringstillskottet. Sileshår har små vita blommor som bara slår ut i solsken.

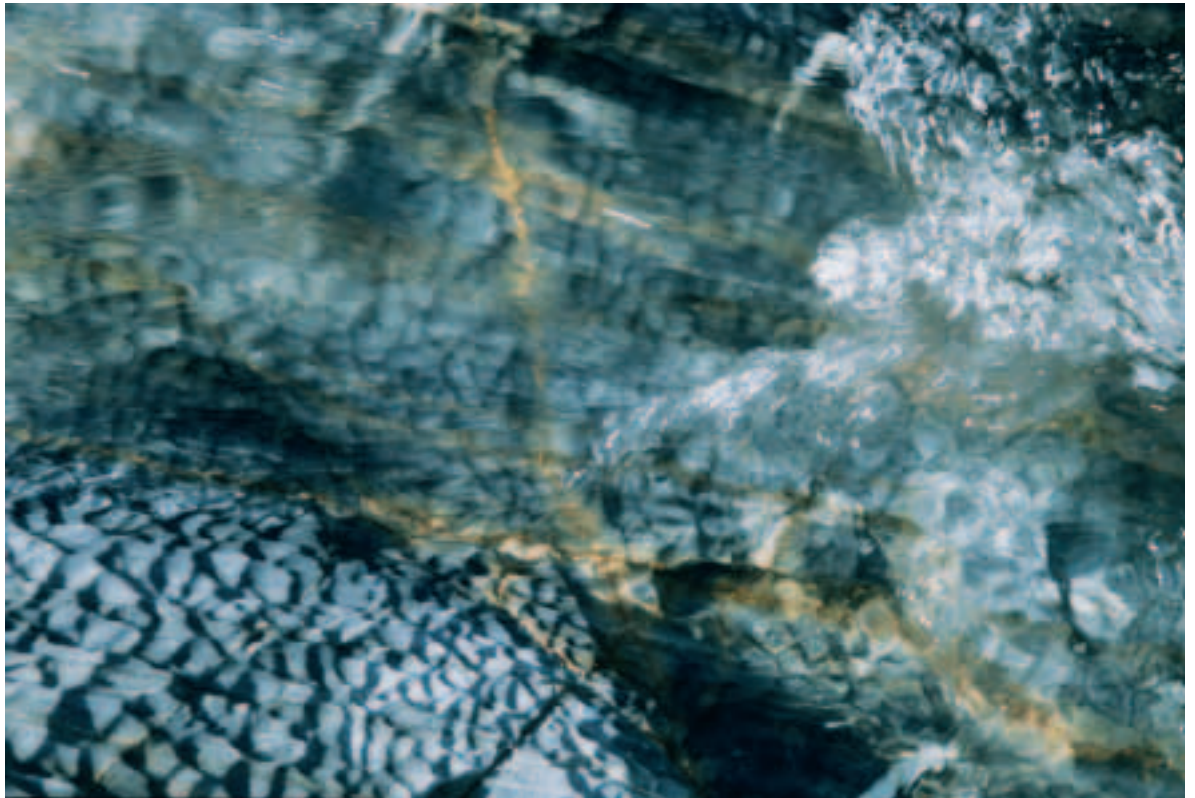
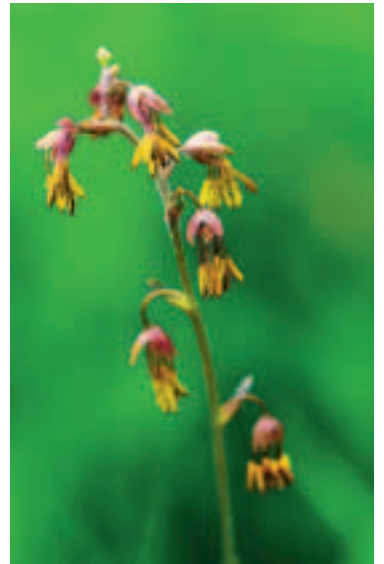
Det intressanta är att om vi kommer tillbaka hit i september, när höstfärgerna är som vackrast, ser vi förmodligen inte ett spår av alla de sileshår som finns här nu. Det beror på att växten är frostkänslig, den kollapsar och skrupnar bort efter ett par frostnätter.

Vattenbrus och kaffedoft

När vi kan höra bruset från fallet i Lillälven är raststugan inte långt borta. I nerförsbacken står en stor gran med konstiga märken i barken. Det ser nästan ut som om någon har lindat taggtråd runt stammen. Hålen är spår efter den tretåiga hackspetten. Den har klättrat runt stammen och punkterat barken för att dricka av saften.

Skogen glesnar och i gläntan ligger den lilla stugan. I vedskjulet finns ved och när vi har letat en stund hittar vi kaffepannan. Det är tur att den finns här eftersom vi inte tog med någon. Vi gör upp eld i eldstaden framför stugan och hämtar vatten i Lillälvsfallet. När vi har fikat försäkras vi oss om att elden är släckt och så packar vi om ryggsäckarna. Det känns onödigt att bära tyngre packning än vi måste. Vi lämnar därför resten av matsäcken på en undanskymd plats i stugan och hoppas att ingen äter upp den för oss. Sedan går vi nerför den långa trappan som leder in i karstområdet. Varje år måste länsstyrelsens personal se över och laga trappor och broar här. Naturens krafter är starka, snön tynger ner och trycker sönder, våfloden sköljer med sig och ibland kollapsar mark så att man måste bygga nytt.

Vattensluk och jordtrattar

Redan vid bron, där Lillälven rinner ihop med Bjurälven, börjar vi ana vad ett karstområde är. På flera ställen försvinner en del av älvens vatten ner i marken. Kolsyran i vattnet har löst upp kalkberggrunden så att sprickor har vidgats till underjordiska gångar och älven fortsätter under marken istället. Hålen som vattnet försvinner ner i kallas sluk. När vattenståndet är högt rinner det fortfarande vatten ovan jord och det kan då vara svårt att se sluken.

På andra sidan bron leder en trappa uppför. Väl uppe behöver vi inte gå många steg förrän vi ser de första trattformiga groparna. Bjurälvens underjordiska vatten-flöde underminerar marken. Sanden, som täcker berg-grunden, rinner som genom ett timglas ner i de underjordiska gångarna och kvar blir en jordtratt – en dolin.

Det finns över 300 doliner i området och nya bildas fortfarande.

All sand som under årtusenden har sköljts med vattnet från karstområdet har bildat Storflon – deltalandskapet där Bjurälven rinner ut i Leipikvattnet.

Fascinerande facetterad ränna

Vid Isgrottan hörs vattenporl från underjorden. Grottan är tio meter djup och den branta botten är isklädd året om. Skulle man falla ner i grottan så är det omöjligt att ta sig upp utan klätterutrustning. Vi håller oss därför på behörigt avstånd från kanten.

Bruset från Lillälven avtar, nu hör vi istället björktrastar och rödvingetrastar.

Vid stigskalet väljer vi att gå rundan medsols och kommer då till den fascinerande Grytrännen – en hundra meter lång och flera meter bred helt renspolad älvfåra. I grytorna, som hålen i rännan kallas, finns vatten annars är det ofta torrt här. Grytorna har bildats när stenar under tusentals år har rullat runt på samma ställe. Det är också mekanisk nötning av småsten, i samverkan med vattenvirvlar och kolsyrans påverkan på kalkstenen, som har skapat de musselskalsformade facetterna. Facetterna tyder på att det en gång var en tunnel här, men taket störtade in för länge sedan. Längs Grytrännen hittar vi små vackra blommor som gullbräcka, fjällbinka, fjällviol och fjällruta.

Dolinsjö och snödolin

Vi fortsätter vår vandring till södra sidan av Dolinsjön. Här kommer Bjurälvens vatten upp i sifoner, efter att ha runnit under jord. Sifoner är motsatsen till sluk. Samma håll kan vara både sluk och sifon, beroende på vattenståndet.

Dolinsjöns storlek varierar också med vattenståndet. Vid lågvatten delas den redan pyttelilla sjön i tre delar av sandbankar som spolats upp av vattentrycket i sifonerna. Vid extremt lågt vatten är bara den ena delen vattenfylld.

Efter ytterligare en lång trappa måste vi hämta andan och när vi blickar tillbaka glittrar solen i Leipikvattnet i änden av dalgången.

Snödolin, den största av alla dolinerna i området, är nästa stopp. Den är 20 meter djup och 50 meter i diameter. Eftersom solen aldrig når ner i botten ligger det snö där året runt. Dolinens branta sidor lyser av ovanligt klargul ängskovall. Botanister tror att det är en variant av ängskovall som är speciell för Bjurälven.

Colloseum och Blinda dalen

Stigen fortsätter genom den nästan parklika fjällbjörkskogen. När vi tittar på björkarna förundras vi över hur mycket snö det måste vara här på vintrarna. Den brungröna snömärkeslaven trivs inte under snön så den del av björkstammarna som vintertid brukar vara snötäckta är vita.

Vid stigskalet kan vi välja mellan att fortsätta rundan och komma tillbaka till raststugan eller att gå västerut mot Colloseum. Vi tar stigen västerut för att komma till Bjurälvsgrottan.

Plötsligt står vi vid kanten av Colloseum och blickar ut över Blinda dalen.

Det finns ingen vy i fjällvärlden som liknar den som nu ligger framför oss – en trädlös, grön och oerhört frodig dal.

Vild och vacker

Det är tur att vi har koppel på hunden för han syns knappt i grönskan. Bland nordisk stormhatt, mjölkört, älggräs och skogsnäva försöker en och annan ängssyra, smörblomma och rödblåra också få del av solstrålarna. Här och var tränger vän-derotens starka lukt igenom doften av älggräs.

Det finns ingen märkt led genom Blinda dalen, men stigen syns tydligt där den ringlar fram genom vegetationen. I botten på Colloseum, vid den mörka kalkstensklippan, finns ingången till Svenonius grotta. Den har fått sitt namn efter doktor Fredrik Svenonius som redan 1880 beskrev Bjurälven. Han hade fått i uppdrag av Sveriges Geologiska Undersökningar, SGU, att studera området. Trots att hans rapport väckte intresse, dröjde det ytterligare 30 år innan nästa vetenskapliga undersökning gjordes.

Vi går i den torra älvfåran. Efter drygt en halv kilometer börjar det porla och kvillra bland stenarna. Vi passerar flera mindre sluk och eftersom vi går uppströms blir det mer vatten i Bjurälven för varje sluk vi passerar.

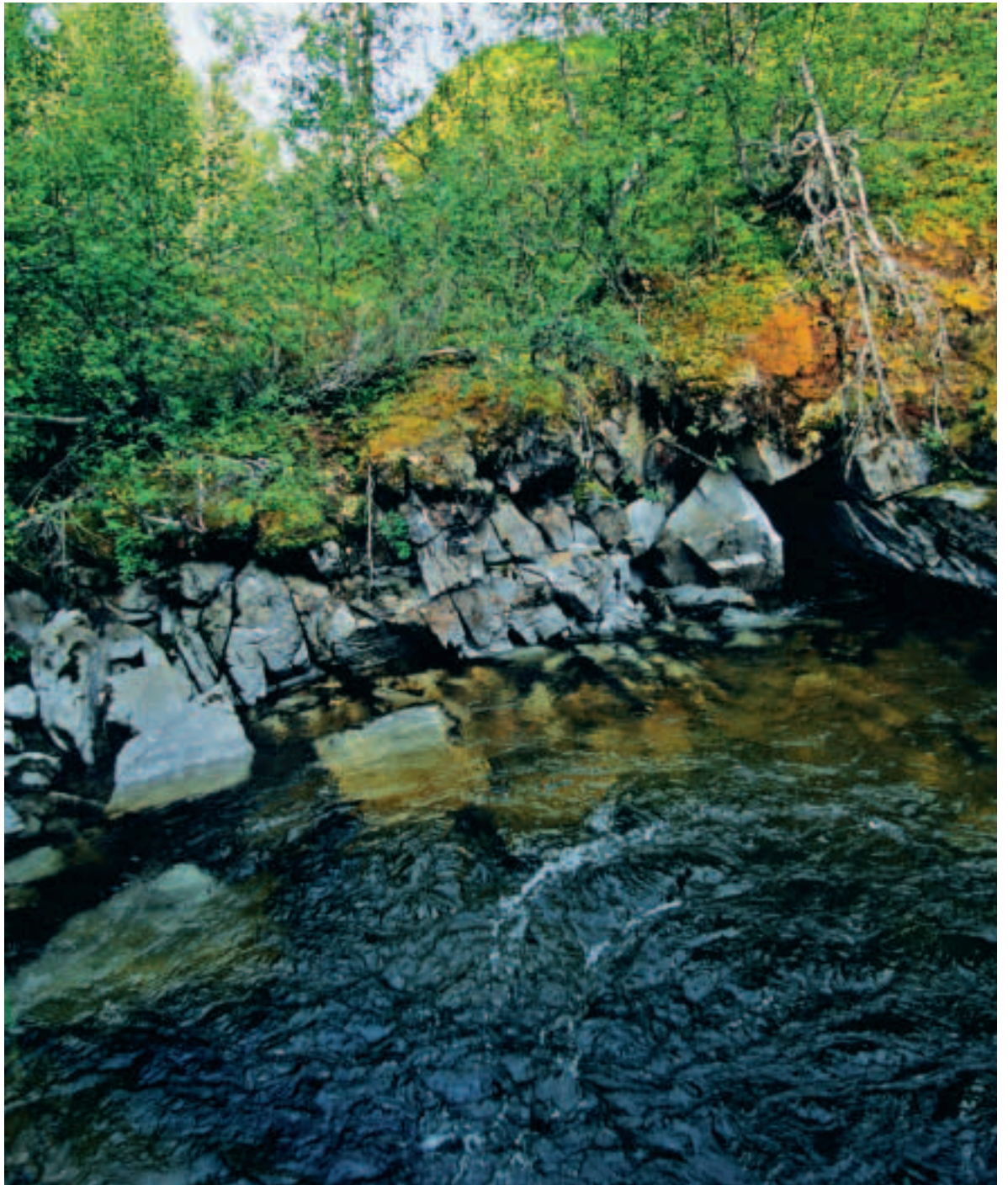
Vattnet som försvann

När vi kommer fram till Bjurälvsgrottan är vi bara 700 meter från gränsen till Norge. Vid lågvatten rinner allt vatten ner i grottan och fortsätter i det underjordiska tunnelsystemet hela vägen till Dolinsjön. Men eftersom det är rätt högt vatten idag fortsätter en hel del förbi det stora sluk som Bjurälvsgrottan är. Grottan är nästan alltid vattenfylld, därför dröjde det till 1978 innan den upptäcktes. Ingången är ett tio meter djupt schakt som leder ner till gångar och salar. För att krypa i Bjurälvsgrottan eller någon av de andra grottorna som finns här måste man vara erfaren grottkrypares, ha rätt utrustning samt tillstånd från Länsstyrelsen. Vi sätter oss i slänten, äter en banan och njuter av stillheten en stund. Även om vi inte har någon brådska börjar det bli dags att vända tillbaka. Lite längre västerut ligger Uvalladalen som har bildats genom att flera doliner har växt samman. Men dit går vi inte idag.

Kalla fötter

Vi fyller våra vattenflaskor vid det sista sluket och följer sedan torrfåran tillbaka. Ett gällt, utdraget skri får oss att vända blickarna uppåt. Högt över våra huvuden seglar en fjällvråk på jakt efter smågnagare.

Sista biten upp från Colloseum är brant, men Bjurälvsvattnet och en chokladbit ger oss energi. En sista blick, sedan lämnar vi den vackra dalen. Vid stigskalet fortsätter vi rundan. Innan vi tar trappan nerför den branta slänten tittar vi lite närmare på de stora doliner som finns alldeles söder om stigen. Vid bron över Bjurälven har en del av vattnet som försvann i sluken i Blinda dalen kommit upp igen. Tillbaka vid Dolinsjön går vi ner till stranden och sätter oss en stund. Lite förvånade konstaterar vi att det finns fisk i sjön. Små rödingar som måste ha följt älven upp från Leipikvattnet. Vattnet är kristallklart och vi faller för frestelsen att bada fötterna och nog är det svalkande alltid.

Kokande – men inte varma

När vi åter har fått på oss kängorna klättrar vi uppför slänten norr om Dolinsjön. Det hade förstås varit enklare att följa stigen, men här i sydslutningen, mellan tolt, nordisk stormhatt, vänderot och tibast, finns små rariteter som tvåblad, låsbräken, spädbräcka och ärenpris. Slätterblomma, smultron och giftig kranrams hittar vi också.

Ännu en blomsterupplevelse rikare fortsätter vi stigen till den formation av flera stora doliner som kallas "De åtta". Varför platsen heter så är en gåta eftersom det redan 1922, när namnet gavs, fanns nio doliner här. Sedan dess har nya doliner bildats och taket på en grotta har störtat in. I några av de största dolinerna finns det vatten som bubblar. Fenomenet kallas kokande källa, men har ingenting att göra med varma källor, vattnet är allt annat än varmt. Fenomenet uppstår för att botten på dolinen är öppen ner till det underjordiska vattenflödet och trycket gör att det ser ut som att vattnet kokar när det pressas upp genom hålet.

Att det här är en mycket aktiv del av karstområdet inser vi vid trappan uppför branten. För några år sedan rasade slänten här och man blev tvungen att bygga om trappan.

Bäverns hemmamarker

Bjurälven kommer åter upp från underjorden och slingrar sig fram. Slingrandet kallas meandring. Strömmen är starkare i ytterkurvorna och gräver sig in i strandkanten. Sand som lossnar förs med vattnet och i innerkurvorna, där strömmen är svag, sjunker sanden till botten. Med tiden blir älvens lopp därför allt krokigare.

Vid strandkanten ser vi bävergnagda björkar. Fast det är länge sedan just de här träden fälldes. Bävrarna är troligtvis längre nedströms nu. Bjur, fornsvenskans biur, betyder just bäver.

Under 1700- och 1800-talen jagades bävern hårt på grund av den mytomspunna bävergällen. Det är ett ämne som bävrarna använder som doftsignal. Förr trodde man

att gällen botade allt – från huvudvärk till impotens. Därför betalades motsvarande en drängs årslön för gäll från en enda bäver. När bävern fridlystes, 1873, var det för sent. Det sägs att Sveriges sista bäver sköts två år tidigare, i Sjougnäset, här i Frostviken.

Ett halvt sekel senare, 1921, var landsantikvarie Eric Festin här, tillsammans med geologen och biologen Sven Arbman. De hade två uppdrag – att undersöka om Bjurälvdalen var värd att skydda som nationalpark och om området passade för inplantering av bäver. Redan i början av juli året därpå släppte Festin själv ut det första bäverparet i Bjurälven. Flera par sattes ut på andra håll i landet och idag har Sverige åter en livskraftig bäverpopulation.

Stjärnbräcka

800 trappsteg senare

Cirkeln är sluten och vi är tillbaka där vi valde att gå medsols. Vi passerar lsgrottan, går nerför den branta trappan, över bron och så har vi den jättelånga trappan upp till raststugan kvar. Krampande lårmuskler får oss att ta paus och titta närmare på växtligheten vid Lillälven. Vi hittar både rosenrot och stjärnbräcka. Totalt har vi trampat upp- och nerför 800 trappsteg, inklusive de trappor som vi har gått i två gånger.

Vi gör upp eld igen och plockar fram grillkorven som vi gömde innan vi lämnade raststugan för flera timmar sedan. Vi är glada att ingen har ätit upp dem. Gedigna grillpinnar står lutade mot trädet vid eldstaden och vi har svårt att ge oss till tåls, när grillglöden är perfekt har vi redan ätit varmrökt korv. Frisk luft ger matlust, kan man säga.

Innan vi lämnar raststugan skriver vi i gästboken.

Tro det eller ej, på väg tillbaka till bilen upptäcker vi blommor som vi inte såg på förmiddagen. På Sileshårsmynnen måste vi ha varit alltför upptagna av just sileshåren för att se tuvullen, ängsullen eller den vackert lila nordspiran, en underart till kärrspiran. Inte ens den ståtliga Kung Karls spira lade vi då märke till.

Dalgångens omgivning

I Bjurälvens naturreservat finns mer än själva dalgången att upptäcka. Fjällen i naturreservatet sätter visserligen inga höjdrekord, Rör sjöfjället är högst med sina 871 meter över havet, men för blomsterintresserade vandrare är det spännande marker. Det finns inga markerade vandringsleder i fjällområdet så här behöver vi karta och kompass eller möjligtvis GPS och extra batterier.

Växter som tål det tuffa klimatet gynnas av den rikliga nederbörden och av att näringsämnen frigörs från det lättvittrade berget. Sommaren är kort men nätterna är ljusa och det växer så att vi nästan kan se det med blotta ögat, framför allt i sydsluttningarna. Om vi mäter en nordisk stormhatt eller tolta på morgonen och sedan igen på kvällen så kan den ha blivit tio centimeter högre under dagen.

Vid Rör sjöfjällets topp finns också ett kalkstråk. Här hittar vi fjällsippa, purpurbräcka, fjällglim, lappspira, mossjung, grönyxne, fjällbinka, brudsporre, spindelblomster, lopplummer och många andra arter.

Fjällglim

Korallgrottan – Sveriges längsta

Guiden samlar oss på parkeringen, bredvid Vildmarksvägen, tio kilometer nordost om Stora Blåsjön. Trots att det är en solig sensommar dag har vi gummistövlar eller kraftiga kängor på fötterna och varma tröjor i ryggsäckarna. Vi har drygt tre kilometers lätt vandring framför oss innan vi når dagens stora äventyr – Korallgrottan.

Grottan upptäcktes så sent som 1985 och visade sig bestå av ett virrvarr av gångar i flera våningar. Grottnutforskarnas idoga krypande och mätande i Korallgrottan innebar att Lummelundagrottan, på Gotland, inte längre var Sveriges längsta grotta. När Korallgrottan, och drygt 25 kvadratkilometer av omgivande natur, skyddades som naturreservat 1994 hade fyra och en halv kilometer gångar och salar utforskats. Sedan dess har grottnutforskare fortsatt hitta nya gångar och kunnat knyta ihop olika delar av grottan. Idag är den ungefär sex kilometer och därmed Sveriges överlägset längsta.

Vandringen bjuder på blomsterupplevelser och muntert småprat. Så småningom stannar guiden vid en liten dolin. Om det är vatten i den så är det högvatten i det underjordiska vattensystemet och då finns risk att det är blött där vi ska gå ner. Men idag är dolinen torr.

Underjordiskt äventyr

Så öppnar sig skogen och framför oss ligger en imponerande krater, egentligen en instörtad grottosal. Ett vackert vattenfall störtar ner på andra sidan och i botten, under ett klipputsprång, anar vi en grotta. Det är en av fyra ingångar till Korallgrottan. Vi fortsätter till stugan som Länsstyrelsen har byggt för att göra grottkrypningen lite enklare.

Vår guide gör i ordning den utrustning vi behöver. På den solvarma marken framför stugan lägger hon en hög med knäskydd, en med handskar och en tredje med kraftiga regnbyxor. Hjälmar med pannlampor och overaller tar hon också fram innan hon förklarar hur vi ska klä på oss och varför.

Iklädda grottkryparmunderingen tågar vi ner till den ingång som kallas Doliningången. Guiden läser upp gallret som av säkerhetsskäl täcker ingången. Eftersom det är lätt att gå vilse är det inte tillåtet att krypa i grottan på egen hand, utan tillstånd från Länsstyrelsen. Dessutom är delar av grottan känslig och därför endast tillgänglig för erfarna grottkrypare, grotttutforskare och speleologer, personer som studerar grottor.

Bergtagen

Kylan slår emot oss när vi en efter en tar oss ner genom grottöppningen. Temperaturen inne i grottan är ungefär fyra plusgrader året om. Gången vi kommer ner i är ganska rymlig. Vi sätter oss på Sandbädden och släcker våra lampor. Så obeskrivligt mörkt.

Och tyst. Allt som hörs är våra egna andetag.

De delar av grottan som vi kommer att röra oss i fanns troligen redan för en miljon år sedan. Sedan dess har Sverige varit istäckt flera gånger och där emellan har det varit värmeperioder. Vattenmängden har därför varierat från små rännilar, som har sipprat fram i grottgångarna, till mäktiga smältvattensälvar som har brusat genom salarna. Varje skede har avsatt en viss typ av sediment. Sandbädden, där vi nu sitter, består av sand och lera som ligger varvade i lager. Ett tecken på att den har bildats under en istid.

Vi tar av oss handskarna och känner på berget, mjukt och hårt på samma gång. Böljande strömfacetter har skapats och slipats lena av vattenvirvlarna när en underjordisk älv forsade fram här.

Förstenade droppar

Vi omväxlande kryper och går, ibland hukande ibland helt upprätta. Guiden visar oss stalaktiter, stalagmiter och grottbacón, formationer som bildas när en droppe kalkmättat vatten sipprar fram genom sprickor i berget. Droppen faller och lämnar efter sig en kalkring. Så kommer nästa droppe och bygger på ringen. När detta har pågått några tusen år har kalkringarna bildat ett fint rör, en stråstalaktit. Så småningom täpps ofta röret till och kalken fälls ut på utsidan av stalaktiten istället, droppstenen får då en morotsliknande form.

Om kalkvattendroppen faller till grottgolvet bildas en liten konformad kalkhög som växer på höjden till en fristående pelare, en stalagmit. När kalkvattnet istället rinner utmed en sluttande del av grottans tak bildas kammar eller bacónrandiga draperier av kalksten, de kallas grottbacón.

På en del ställen finns knöliga droppstenar som liknar blomkål eller koraller, det är från dem grottan har fått sitt namn.

I Korallgrottan växer formationerna väldigt långsamt, det tar nästan 1000 år för en stalaktit att växa en centimeter. Vi måste därför röra oss försiktigt och se till att vi inte bryter sönder någon av de sällsynta grottprydnaderna.

Några av oss provar att krypa in en liten bit i det trånga Språkröret. Men här går gränsen, man måste vara betydligt mer erfaren för den typen av grottkrypning. Vi fortsätter i stället till den rymliga Huvudgången. De som vill får krypa ner under Bardisken till Sandpalatset. Andra kikar in i Groggången.

Det är tur att guiden har extra batterier med sig för flera pannlampor slocknar och vi inser att vi förmodligen har befunnit oss i underjorden längre tid än vi anar.

Unga grottor har rundade väggar där vattnet strömmar fram som i en vattenledning. Efter hand gröps golvet ur och grottgången får ofta formen av ett nyckelhål. På ett ställe kan vi se att det för länge sedan har varit två gångar, den övre har rasat ihop och det blev istället en tunnel med högt i tak.

Så när vi Isgången, den gång man först kröp in i när man hittade grottan. Passagen är trång och vi ålar oss fram i vatten.

Ljuset i tunneln

Trots att det är augusti kommer vi till ett isigt parti där vi med hjälp av ett rep får fira oss ner. Sedan ber guiden oss vänta en stund för att hon måste kontrollera om vi kan ta oss ut. Vi tror att hon skojar, men det visar sig att utgången har varit täckt av så tjock is hela sommaren att man har fått krypa tillbaka till Doliningången. Vi blir årets första grupp som kan kravla ut den här vägen efter att vi med hjälp av slangar har fått bort en del vatten.

Så ser vi ljuset i tunneln och kan krypa ut under klipp-utsprånget i botten på kratern och kliva ut i solen. Vi är lika leriga, blöta och lyckligt leende allihop. Det känns som om vi delar en hemlighet.

För att overallerna ska vara någorlunda rena till nästa grottsafari ställer vi oss under vattenfallet och sköljer av sand och lera.

När vi klättrar upp ur kratern och går tillbaka till stugan konstaterar vi att det har kommit en regnskur under tiden som vi har varit i underjorden. Det doftar friskt från våta barr och löv.

Rik på upplevelser

Vi gör upp eld och medan kaffevattnet kokar äter vi lunch med glupande aptit. Vi har bara krupit i en liten, liten del av grottan, kanske 400–500 meter, ändå har det tagit drygt två timmar. Vi är alla överens om att det har varit magiska och mycket lärorika timmar.

Tonåringarna förundras över att geologi, som de tycker är tråkigt i skolan, kan vara så spännande.

Både vandringen genom Bjurälven och krypningen i Korallgrottan har varit fulla av upptäckarglädje och det har väckt intressen hos flera av oss som vi knappt visste att vi hade.

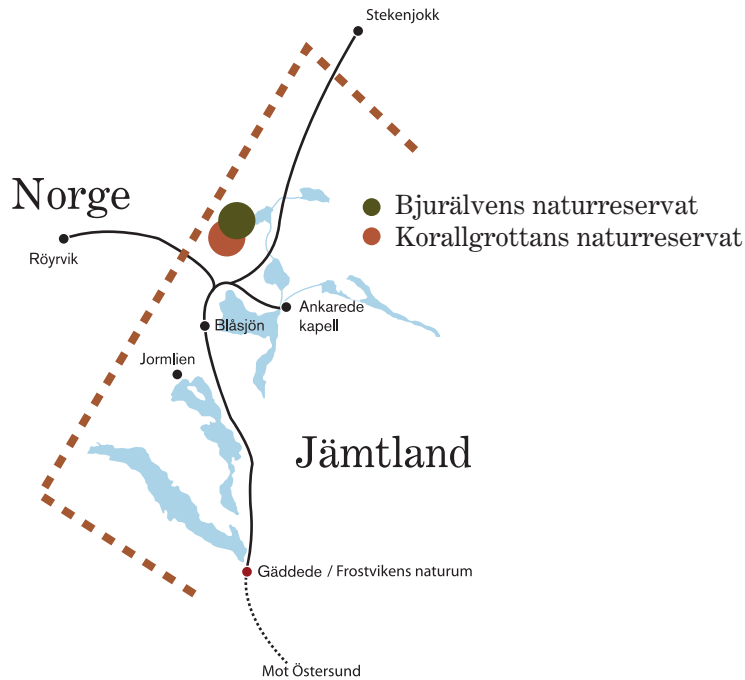
Under vandringen, genom naturreservatet, tillbaka till parkeringen diskuterar vi vad vi mer vill se och uppleva här i Frostviken. Redan ikväll ska vi prova att fiska. Vi vill vandra på Stekenjokk, leta upp en snöfläck och ha ett somrigt snöbollskrig. En del av oss är sugna på lite kultur och tänker besöka Ankarede. På hemvägen ska vi köra väster om Vattudalen till det 42 meter lodräta Hällingsåfallet där det finns en 800 meter lång kanjon.

Regler ger skydd

Syftet med Bjurälvens och Korallgrottans naturreservat är att bevara värdefulla naturområden och att göra det möjligt för allmänheten att ta del av områdenas naturvärden utan att dessa förstörs.

Som besökare i de båda naturreservaten förväntas vi därför följa de regler som finns.

- Vi får inte göra åverkan på mark eller geologiska föremål.
- Har vi hund med oss så måste den vara kopplad.
- Växterna är vackrast där de står, vi får varken plocka eller gräva upp dem.
- Vi får inte heller bryta kvistar, fälla träd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.
- Det finns en vinterled som är upplåten för skotertrafik i utkanten av naturreservaten, det är inte tillåtet att köra utanför den.
- De eldstäder som finns får vi gärna använda, men vi får inte elda någon annanstans.
- Husvagnar eller liknande får inte ställas upp på parkeringarna vid naturreservaten.
- Vi får självklart inte medvetet störa djur eller fåglar på något sätt.

I Gäddede finns Frostvikens naturum, där vi bland annat kan prova att krypa i en trång grottgång. På ett lättisamt sätt informerar utställningen om både naturen och kulturen i Frostviken.

I anslutning till naturum finns turistbyrån där grottkrypning, guidade vandringar i Bjurälven och andra aktiviteter kan bokas.

Mer information finns på:

Länsstyrelsen Jämtlands län – www.z.lst.se

Frostvikens Turistförening – www.frostviken.z.se

Guidecentret Vilseledaren – www.vilseledaren.se

Sveriges Speleolog-Förbund – www.speleo.se

Jämtlands Grottförening – www2.utsidan.se/grottor

Länsstyrelsen
Jämtlands län

831 86 Östersund